

Nr 969

Av herr **Jacobsson, Gösta, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 98, med förslag till lag om upphävande av förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet, m.m.*

(Lika lydande med motion nr 1231 i Andra kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 98 — given den 29 mars 1968 — framläggas för riksdagen förslag till lag om upphävande av förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, m.m. Bakom propositionen ligger ett långvarigt utredningsarbete — påbörjat i sin första etapp redan år 1921 — och åtskilliga lagförslag i ämnet har under de senaste årtiondena framlagts. En utförlig redogörelse för utredningsarbetet föreligger i propositionen. Det torde förvisso icke råda någon tvekan om att en redaktionell modernisering av gällande bestämmelser rörande rätten att driva näring länge framstått som i och för sig önskvärd. Med hänsyn till den praxis i fråga om rättstillämpningen som efter hand utbildat sig har dock gällande lagstiftning möjliggjort en smidig anpassning efter näringslivets dynamiska utveckling. Något angeläget aktuellt behov av en ny lagstiftning föreligger fördenskull icke.

I den senaste remissbehandlingen har av olika remissinstanser yppats tvivel, huruvida det vore rätt tidpunkt att åstadkomma den föreslagna lagrevisionen. Även föredragande departementschefen har i propositionen antytt viss tvekan rörande lämpligheten av att nu genomföra reformen. Därvid har departementschefen som skäl mot att i dagens läge ta upp frågan åberopat, att lagstiftningen hängde samman med andra etableringsfrågor, som har aktualiserats av de europeiska integrationssträvandena, bl. a. av den av svenska regeringen i fjol ingivna ansökningen om Sveriges anslutning till EEC. Vid en sådan anslutning aktualiserades icke minst frågor om utländska rättsobjekts rätt att driva näring resp. att förvärva fast egendom. Med hänsyn till det ovissa läge, i vilket anslutningsfrågan befinner sig, har departementschefen, som tidigare befriat etableringsutredningen från dess uppdrag att närmare klargöra dessa frågor, funnit att förevarande lagstiftningsärende nu bör föras till sin slutliga lösning.

Departementschefen har i propositionen också tagit upp de önskemål, som av vissa remissinstanser uttryckts om en samordnad nordisk näringslagstiftning, varvid han säger sig dela uppfattningen om värdet av nor-

diskt samarbete på detta område. Med hänsyn till de svårigheter, som enligt hans mening föreligger att finna en gemensam nämnare för ett dylikt samarbete, har han dock avvisat tanken på att låta denna fråga hindra lagstiftningsarbetets fullföljande. Därvid har han — under hänvisning till att det nordiska utredningsarbetet fortsatte — gjort gällande att detta arbete snarast skulle underlättas om de föreslagna ändringarna i den svenska lagstiftningen genomfördes.

Det måste enligt vår mening vara en ytterst betydelsefull uppgift för de nordiska samarbetssträvandena att åstadkomma en enhetlig näringslag, vilken stadgar konforma regler och lika rätt till näringsutövning i samtliga de nordiska länderna.

Några oöverstigligen hinder för en positiv lösning av denna fråga torde inte föreligga. Goda förutsättningar för en sådan lösning torde i stället vara för handen.

Det må upplysas att Danmark så sent som år 1966 antagit en ny näringslag, enligt vilken en vittgående liberalisering på etableringsområdet kommer att slutföras med ingången av år 1970.

Sedan propositionen framlades, har frågan kommit i ett nytt läge genom att på danskt initiativ vid statsministermötet i april i Köpenhamn frågan om samarbetet mellan Nordens folk upptagits till förnyade överväganden. Uttryckligen har därvid en samordning av näringslagstiftningen i de olika länderna angivits som ett angeläget önskemål. En särskild nordisk arbetsgrupp har också utsetts för behandling av näringsrätten, vilken arbetsgrupp för övrigt påbörjat sitt arbete. — Framgången för den nordiska marknad, som kommit till stånd inom ramen för EFTA, måste i dagens läge ställa stora förpliktelser på lagstiftaren i vad det gäller att undanröja de hinder som de skiljaktiga reglerna för näringsutövningen lägger för varuutbytet mellan länderna. Den allmänna opinionen i samtliga de nordiska länderna torde också enträget kräva, att man beslutsamt går vidare på den inslagna vägen och skapar reella förutsättningar för ett enhetligt Norden. Nya djärva grepp på lagstiftningsfrågorna måste till följd därav nu erfordras. Att just i detta läge — i initialskedet — Sverige skulle utan att avvakta resultatet av de nya övervägandena och utan tvingande skäl brådstörtat ersätta den mer än hundraåriga svenska författningen i ämnet med en ny lag torde icke kunna undgå att väcka förvåning i de övriga nordiska länderna. En sådan åtgärd från svensk sida kan icke vara välbetänkt ur politisk-psykologisk synpunkt. Uteslutet är icke att åtgärden i fråga kommer att blockera de fortsatta förhandlingarna på detta centrala avsnitt.

När det gäller vissa andra i och för sig betydelsefulla men i jämförelse med ifrågavarande rättsområde dock perifera lagavsnitt som patentlagen,

varumärkeslagen, firmalagen och lagen om illojal konkurrens har man från svensk sida hållit styvt på att moderniseringarna av lagen skulle ske parallellt på en gång i de nordiska länderna och eftersträvat en sådan parallelitet i lagstiftningsarbetet. Mot bakgrunden härav finns det ingen rimlig motivering för att vårt land nu på ifrågavarande område bryter mot det gängse nordiska lagstiftningsmönstret. Påståendet att det föreslagna nya svenska lagkomplexet skulle underlätta det nordiska utredningsarbetet saknar varje som helst fog. Vanlig kutym i det nordiska umgänget talar tvärtom emot det tänkta lagstiftningsförfarandet. Att de övriga nordiska länderna skulle antaga en eventuell inbjudan från svensk sida att lägga en nyantagen svensk lag till grund för en blivande enhetlig nordisk lagstiftning på området synes mindre tänkbart. Över huvud taget måste man från svensk sida låta sig angeläget vara att vederlägga den eljest nära till hands liggande missuppfattningen att vårt land på det nordiska planet skulle göra anspråk på att svensk lag skulle utgöra något slags absolut norm, vilken de övriga länderna i huvudsak måste rätta sig efter. Endast genom ömsesidigt tagande och givande kan ett fruktbärande fritt nordiskt samarbete utvecklas. En utväg vore att bordlägga propositionens handläggning i avvaktan på slutförandet av de nordiska överläggningarna. Då detta av konstitutionella skäl väl knappast torde låta sig göra, återstår ingen annan möjlighet än att yrka avslag på propositionen. Vi tillåter oss sålunda ställa ett sådant avslagsyrkande.

För den händelse vårt yrkande i denna del till äventyrs icke skulle vinna riksdagens bifall, vill vi till behandling ta upp en betydelsefull principiell detalj i sammanhanget. Vi åsyftar härmed den omständigheten att till följd av departementschefens förslag om slopandet av näringsfrihetsförordningen i dess helhet även den i förordningens portalparagraf (§ 1) stadgade rätten för "envar svensk man och kvinna att i stad eller på landet idka handels- och fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering" kommer att försvinna. Om propositionen oförändrad antages blir innebörden den att principen om allmän näringsfrihet för svensk medborgare icke längre som hittills kommer att vara uttryckligen i lag angiven.

Enligt vad departementschefen uttalar skulle upphävandet av näringsfrihetsförordningens regel om allmän näringsfrihet visserligen icke innebära någon ändring i vad nu gäller. Men huru framtiden kommer att se på försvinnandet av denna lagregel, som ansetts innefatta det svenska näringslivets Magna charta, är icke utan vidare klart. Mycket kan hända. Det kan tänkas att någon gång i framtiden upphävandet av nuvarande lagregel kommer att tolkas som om en saklig ändring varit avsedd. Lagregeln bör därför stå kvar i vår lagstiftning som ett monument över nuvarande system

på näringsutövningens område och som en garanti för framtiden. Ur nordisk synpunkt torde ingenting vara att invända häremot.

Det har hänvisats till att en paragraf av angivna karaktär rätteligen borde innefattas i ett allmänt grundlagsstadgande rörande samhällsmedlemmarnas fri- och rättigheter och sålunda ha sin plats i grundlagen. Något förslag i denna del föreligger dock för dagen icke och det är över huvud taget ovisst, huruvida ett sådant stadgande kommer att inflyta i författningsutredningens blivande förslag till regeringsform. Av allt att döma torde f. n. planer härpå icke föreligga. En blott och bar hänvisning till vad framtiden i lagstiftningshänseende i denna del kommer att erbjuda framstår mer eller mindre som en chimär. Med hänsyn härtill hemställer vi i andra hand att riksdagen beslutar att 1 § i näringsfrihetsförordningen skall kvarstå i lagstiftningen, även om bestämmelserna i övrigt upphäves.

Under åberopande av vad sålunda anförts yrkar vi,

att propositionen nr 98 med förslag till lag om upphävande av förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet med hänsyn till det pågående nordiska lagstiftningssamarbetet måtte i första hand av riksdagen avslås.

För det fall, att riksdagen skulle med ogillande av detta yrkande komma att ställa sig i princip positiv till propositionen, yrkar vi i andra hand att riksdagen måtte besluta vidtaga den ändringen i propositionen att § 1 i nämnda förordning kvarstår.

Stockholm den 16 oktober 1968

Gösta Jacobsson (h) Ingrid Segerstedt Wiberg (fp) Arvid Enarsson (h)

Gunnar Edström (fp) Ferdinand Nilsson (cp)
i Kungsängen